

**ЙОРДАН ХАДЖИЕВ
ЛЯНО, КАМЕН И
ПЪРВОБИТНИТЕ ХОРА**

chitanka.info

Ляно и Камен са братя близнаци, но като ги погледнеш, няма да кажеш, че са братовчеди дори. Едното — със склучени вежди, намръщено, очите му стрелкат недоволно и мълчи, мълчи, светът му крив. Другото — розово и дебеличко, ухилено от сутрин до вечер — устата му не се затварят.

Често се случва някоя леля да ме пита как са и какво правят.

— Нищо — отвърщам, — добре са.

— А как са, така? — намесва се сващото от учтивост.

— Чешити — казвам, — босилеци.

— Аха... А учат ли се?

— Учат се, но единият не се учи.

— Камен ще е.

— Камен е.

— Нищо, метнал се е на чичо си и един ден ще се нареди. Чичо му Кольо свърши прогимназия със седем двойки, а стоя осем години директор.

Ляно (Юлиан) е кръстен на леля си Юлия, дето ходи в Алжир. То пък, хлапето му, чете и помни, сякаш не е от нашия род. Учи, преговаря, разказва, свири на цигулка, играе шах, тренира бягане. Някой рекъл нейде, че трябва да се казва истината, и сега не ще да лъже. Най-напред мислехме, че е глупаво, а то излезе паметливо. Но саможиво, инатесто. Темерут. Никой не си чупи краката да го търси. Като ще, професор да става!

Камски — това е надеждата. Учи кога да е, обикновено никак, търчи за файда, ходи през ден без домашни, свиренето го приспива, а на шах краде фигури. Има ума на чичо си Кольо. Разсърди ли се, ляга да спи. Колкото е по-сърдит, по-много спи.

* * *

Ляно:

— Майко, Камен се е излегнал, не учи и не си е писал домашното, а се закача!

Камен:

— Брат, ти си учен човек! Книжките ги гризкаш като мишка!

* * *

Ляно:

— Майко, на бригадата работих най-много и другарката ме похвали!

Камен:

— Загубеняк!

* * *

Дядо им Тодор разправяше, че ако трябва да се стовари една кола камъни или да се изчете най-тънката книжка, Камен щял да избере камъните. Но това беше отдавна. Сега казва, че ако султанът заповяда Камен или да чете един ден, или да му отрежат главата, свършено било. Те двамата много се имат, постоянно се търсят и по три пъти на ден се карат. Дядо Тодор навремето изкарал трите класа на прогимназията за шест години и се заергенил.

Дотук може да излезе, че аз съм против даскали и науки. Не е така. Последните години мене ме няма в село. Уча. В София. Баба се подигравала, че щели да ме правят „учен“, защото е сигурна, че няма да стане. Както ще да е, някой изпит взех, някой отложих, и вчера се върнах. Не зная кой ме би по главата да купя за моите двама приятели книжка. Може би защото струва стотинки. Но дойде едно време, стана мода да се подаряват книги, и ако някой сополанко не чете, окайват го. Не съм на това мнение, но кой те пита!

Майка им, моята сестра, се зарадва, ама толкова много, сякаш цял живот за книги е мислила.

— Олеле, колко е хубава! Веднага почвайте да я четете и да я разказвате!

— Ти отде знаеш, че е хубава, като не си я чела? — попита Камски и ме погледна укорно. Не беше очаквал от мене такова нещо.

Възрастните много обичат да доказват на децата, че са прави, и моята сестра взе да си бърше ръцете. Правеше баница.

Ляно взе книжлето.

— Майко, на глас ли да я прочета?

Седна на стола и се облегна назад, както ги учат.

То и на мене ми се щеше да поприказваме за туй-онуй, но нали сам си докарах белята! Дадох вид, че много ме интересува, и кръстосах крака.

Ляно прочете първата приказка на висок глас, като спираше по малко на точките и запетаите. Веднага след това я затвори и започна:

— Някога, преди много хиляди години, в една пещера живеел родът на стария Ли. Той имал много синове, снахи и внуци. В пещерата ден и нощ горял огън. Един ден синовете на стария Ли тръгнали на лов. В една яма, изкопана от тях, намерили паднало животно. То имало големи рога. Започнали да хвърлят радостно камъни и дървета, за да го убият. Но разгневеното животно скочило и намушкало едного от тях. После паднало мъртво. Другите го нарамили и занесли в пещерата. Настанало веселие, защото всички били много гладни. Най-старата от жените взела кремъчен нож и започнала да реже суровото месо. Първо дала на децата, после на болните и старите, а най-подир на мъжете.

Минало време. Една заран, като се събудили, видели, че земята е побеляла. Станало студено. Наобиколили огъня, но нямало място за всички. Тогава най-големият син поискал от бащата да се отдели с половината от братята и да идат в друга пещера. Баща им не давал. На следната утрин обаче намерили едно от децата умряло. Жените заплакали и завили дълго, прегънати одве. Тогава старият Ли взел една главня, хвърлил я в краката на сина си и казал: „Вземи я и иди в друга пещера! Там направи свой род!“.

Ляно свърши и преди да го похвалим, Камен зацъка:

— Тц! Тц!... Поучителна история! Деца, какво е искал да каже писателят?... Най-разнообразни неща, от които можем да вземем пример... Ляно, хайде да излизаме!

Опитът му да се измъкне излезе несполучлив. Майка им тури ръце на кръста.

— Започвай веднага, тия не ми минават! Додето не разкажеш всичко като Ляно, няма да мръднеш отвън вратата!

Камски погледна дълго майка си и едното му око се притвори. Лицето му доби нещо съжалително.

— Значи, според тебе всички трябва да бъдем „като Ляно“? Пък ако ни бяхте кръстили обратното, всички щяхме да бъдем „като

Камен“!... Добре де, колко ги има на света, дето разказват по-хубаво от него? Ехе, той е овца пред тях! Смяташ ли, че онези майки щяха да искат от децата си да приличат на него?... Аз като не мога, какво? Кажу де!

— Започвай без да философстваш!

— И туй ако е възпитание!...

— Камене!...

— Добре де, ще почна, ама после да няма „престани“ и „млъкни“. Само предупреждавам!...

Двамата се гледаха и погледите им бяха хладни оръжия. Веждите на сестра ми се събираха все повече, а на Камски се вдигаха по-високо. „Познаваш ме, нали?“ — питаше тя, а Камски отвърщаше: „Какво като те познавам!“.

— Камски — намесих се, — кажи две-три приказки, че имаме една работа.

— Какво да кажа?

— За тия първобитни хора. Какви са, що са?

— Диваци! — заяви. — Човекоподобни маймуни. Прилепи, само дето не спят надолу с главата. И отде едно говедо ще знае как се прави къща? Ако види телевизор, ще помисли, че е Светият дух и веднага ще почне да бие калкулатора си в земята!

— Кога са живели и какви обичаи са имали? — вметна педагогически сестра ми.

— Живели са едно време, таман маймуните станали на хора. Ти да знаеш кога точно е било, на коя дата? По радиото приказват, че трябва да се пишат книги за сегашното, ама не щат. Защо? Ами за диваците си измисляй каквото щещ, пък за дядката не може. Трябва да си ходил с него на нивата... Ей, ама дядо Иван Кряката е голяма скица! — обърна се Камски към мене. — Сега им се роди трето момиче и той от яд спал цяла седмица в плевнята. Сърдит на снаха си, сякаш тя е виновна. Дядката това чака: „Иване — вика му, — род дето трябва да се затрие, момичета ражда!“. И дядо Иван става на пара! Умря — изкарва по три норми! Парите му щели да отидат по зетьове!...

— Камене! — викна сестра ми.

— Добре бе, в една пещера живеел родът на дъртака Ли... Дрън-дрън! Той, писателят, се ръкувал с него, запознали се: „Казвам се Ли Петков, това е синът ми Илия, а онази е Илияна...“. Пък аз съм

драскачът... Ляно, как му е името?... Не е ли случайно Минцифай?... В нашия клас на Чушката му викаме Минцифай. Пули си очите като зелена жаба. Имам да го бия утре!

Ляно погледна сърдито брат си:

— Вуйчо, като играем, Камен не търси да вкара гол, ами причаква Чушката, за да го спъва. И гледа на нас да вкарат гол, за да се хили!... Какво се правиш на виж ми шапката, заради тебе паднахме вчера!

— Ще си вържа черно! — отзова се разказвачът.

— А защо в пещерата ден и нощ горял огън? — вметна гърбом амбициозната ми сестра.

— Щото свършили кибрита... Ако угасне, има да чакат от дядо Господа!... Значи тогава да не си бил пушач!

— Искаш ли нещо?

— Вуйчага, представяш ли си, греят се диваците на огъня и дънят карти. Най-много да са знаели табланет!... Добре, не ме изпивай с поглед, продължавам... Един ден синовете на дядо Илия отишли на лов за бизони. И хоп — говедото в една яма. В нашия клас най-голямо говедо е Чушката...

— Престани!

— Не са били толкова глупави, щом се сетили да изкопаят яма! Отгоре я замаскирали с клони и трева, а отдолу забили остър кол. И днес има така да ловят тигри и лъвовете.

— Глупости! Ловят ги с мрежи!

— Майка може да ги лови с ръце. Като я видят, се напикават!

Има моменти, когато сестра ми заема блестящи пози. Ако беше отишла в киното, досега да е нещо. Но тя си хаби таланта в домашни сцени, като разиграва все драматични роли. Камски е наследил дарбата ѝ, но не му се стои на сцената, не харесва ролите.

— Почват да хвърлят камъни, дървета, тухли, каквото им попадне. Хлапетиите го замерват с прашки. И му крещат в ушите, плюят го, играят му по нервите. И животинчето се ядосало — иначе то било добре възпитано и си учело уроците като Ляно...

Наложи се малко прекъсване поради сритване на двамата.

— Ако още един път се закачиш, ще ти разбия зъбките! — просъска Ляно.

Камски беше толкова доволен, че страшните думи го накараха да цъфне. Големите му синкави очи с жълти точки гледаха умилно.

— Какво, сбихте ли се? — осведоми се сестра ми, обръгнала на тия случки.

Тишина. Двете воюващи страни се спотайваха. Намесата на една велика сила щеше да обърка историята им.

Камски се наведе към мен:

— Вуйчага, у дома знаеш ли кой с какви пагони е? Ние с Ляно сме редници, дядката е ефрейтор, татко — фел, старшина. Майка е майор Вик, щото много вика. Генералният щаб е баба — всичко живо козирува!

Майорът надникна от другия край.

— Ти какво пак шушнеш?

— Нищо. Приказваме с брат ти за майка ти.

— Продължавай за животното, дето паднало в ямата!

— Претрепали го, ама и то наръгало едного, казвал се Миц, имал брат Ниц и братовчед Циц. Глупости! Диваците са имали дълги имена, например Питекантроп. Учихме за него. Колкото по-глупав е човек, толкова по-дълго име туря на диваненцето си: Светломир, Жорослав, Велимира... Значи, вуйчага, татко го няма, тебе те няма, дядката е наш човек, майка вика-кряка, не е страшна. Ако не е баба, голям живот ще си живеем!

— Посяга ли още с дилафа?

— Използва го!

Ляно настръхна:

— Не приказвай против баба! Искаш ли един в носа?

— Какво лошо съм казал бе? Гледай какъв минцифай си, уж книги четеш! Аз я хваля, а ти си изправяш бодлите. Ако не беше тя, вуйчо щеше ли да учи в София?... Вуйчага, ама живот, а!

Началството се появи. В ръката си държеше пръчка.

— Убили говендъра — продължи Камски, — занесли го в пещерата на улица „Едри камъни“ №9 и там най-дъртата вещица взела един кремъчен нож. Реже и хвърля на хайванчетата: на на тебе, да станеш даскал, хайде ти, да заемеш служба в кооперацията, дръж, Мурджо!... То пада по земята, ама онези грабят и лапат, мажат и дъвчат — с кръвта, с пръстта, с козината... Значи, главите им покрити

с четина, зъбите излезли отвън, немити от сто години — иди разбери кой Чушката, кой Маджунко, коя Миглена!

Въпреки старанията си Камски изяде една пръчка. Веднага след това сестра ми поприказва нещо от амвона и завърши:

— Продължавай!

Редникът, продължи изниско:

— Значи, живеем като първобитните хора!... Една заран се събудили и гледат, термометърът паднал под нулата. Сняг, дошла Нова година. Бре, рекли диваците, изпомряхме, че няма и ток! И наобиколили огъня. То който е наблизо, се грее, ама който е отзад — бззз! — трепери. И почват разправиите: все едни и същи ли ще стоят на топло; ще седим, защото сме заслужили; ами че много сте хитри; хитри сме, не сме глупави; стига топли места и тлъсти служби; напротив, още трябват!... Абе като тука, дерат си очите, гледат да се изместят. И все се делят. Половината паплач иска да отиде в друга пещера, в Леденика. Ходихме на екскурзия, дворец!... Дъртият вика: „Тука аз командвам, аз съм председател на стопанството, сега ще се уедряваме, никакво делене!“. Ама на заранта едно се посрало и хвърлило топа. Дядката рекъл: бре, то така може да ми се затрие родът, ще заприличам на дядо Ивана! И колкото да не му се щяло, взел една фъшкия от огъня, хвърлил я в краката на главатаря им и рекъл: — Обирайте си крушите, вървете дето щете, не ща ви и на гости, ще си назнача друг заместник-директор, ти не ме интересуваш вече!

Последните думи на стария Ли Камски произнесе прав, с вдигната ръка. И изиграха с майка си един танц на зигзаг. Когато стигна вратата, викна победоносно:

— Ляно, чакаме те! Идвай, щото почваме без тебе!

Ляно стана и излезе намръщен. Майка му го сподире в гърба:

— Това пък да го питаш защо се сърди по цяла година, не може ти каза!

И се усмихна неловко, като изтри напрашеното си око.

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.